

הורי , שמואל פנקסוביץ ושושנה לבוביץ , נולדו ב- 1916 ו- 1918 , בכפרים קטנים לרגלי ההרים הקרפטים באיזור הנקרא טרנסקרפטיה, בחבל רוטיניה בסלובקיה של אותן שנים . שמואל מ- נגרבץ, שושנה מ- קושניצה , כעשרים קילומטר מערבית משם .

הכפרים הם קטנים ויש בהם מעט משפחות יהודיות , ואלה עסקו בגידול תפוחי אדמה , תירס , ומיני ירקות , עם פרה ותרנגולות בחצר . יהדותם התבטאה במסורת הדתית , הנחת תפילין , טיהור במקווה , ושמירת השבת ... לא היה להם קשר עם הציונות .

למשפחת פנקסוביץ היו שישה ילדים ושמואל היה הבן השני . עד גיל 15 הוא למד בעיקר לימודי

קודש ומעט לימודים כלליים . בגיל 15 עבר לעיר הצ'כית ברנו (BRNO) כדי ללמוד את המקצוע מסגרות. שם הוא נחשף לנוער סוציאליסטי של ארגון J.S.J. . במסעדות בהם אכלו הפועלים ו – הסטודנטים הוא פגש נוער ציוני סוציאליסטי , השתתף בשיחות איתם , ולפעמים חבר איתם לטיולים בסביבה .

שושנה נולדה בפברואר 1918 למשפחה קשת יום שאביה נפטר בהיותה בת שנה . היא הספיקה

ללמוד שש שנים בבית ספר כללי , ואף למדה איך לתפור . בגיל 15 היא עזבה את הכפר ונסעה ל-ברנו , שם עבדה תחילה בחנות ביצים , ואח"כ בחנות לבגדי נשים . כל העת היא המשיכה ללמוד את התפירה . ובכן באותן שנים , אני מניח , שמואל ושושנה הכירו .

ב – 1939 פלשו הנאצים לאזור , והזוג נאלץ לעזוב את העיר. שושנה חזרה ל-קושניצה ועבדה במשמורת על ילד קטן . שמואל עבר לעיר בודפסט . כעבור שנה שושנה קבלה מכתב בו שמואל

מבקש שתצטרף אליו בבודפסט , וכך היא עשתה .

את שנות המלחמה עבר שמואל במחנות עבודה של ההונגרים , תחילה בבודפסט ובהמשך ב

–

טרנסילבניה , חבל ארץ ברומניה שהיה שייך להונגריה באותה תקופה . בסוף המלחמה הוא עבר לפרטיזנים רוסים שפעלו במזרח הונגריה . כשנגמרה המלחמה , הוא הגיע ל – Satu Mare , עיר

ברומניה, על הגבול עם הונגריה סלובקיה ואוקראינה, בה הסוכנות היהודית ריכזה שורדי המלחמה מהאזור.

שושנה עברה את המלחמה בבודפשט בזכות בדויה בשם מריה זאקאר, עם עבודה בשמירה על ילד של זוג גויים. מגוריה בלילות היו במקום בו שהו הרבה נאצים, ומתוך כך כנראה לא חשדו בה שהיא יהודייה. בסוף המלחמה הגיעו לבודפשט כוחות רוסיים ושושנה עבדה אצלם בתיקוני תפירה, ובתמורה קיבלה אוכל, מצרך יקר באותם ימים. אחרי מספר חדשים הגיע מסר עם אישה במכתב משמואל, שהוא נמצא ב-Satu Mare. תוך שבועיים היא ארזה את חפציה, סיימה את העבודה עם הרוסים, ונסעה לשמואל.

ב-Satu Mare, המשפחות שהתאחדו מחדש תיכננו את עתידם. שמואל ושושנה החליטו לשאוף לפלסטינה, למדינת יהודים. אחות של שמואל בחרה בארה"ב; שני אחים נוספים החליטו לחזור ל-כפר, אזור בהשפעה רוסית באותו עת, מה שהותיר אותם מאחורי מסך הברזל בבוא הזמן.

הורי נסעו יחד לבודפשט, ושם פגשו קבוצה של יהודים פולנים שהתכוונו לעלות לארץ. איתם נסעו כולם ברכבות לוינה, לינץ, עד זאלצבורג. משם בסיוע של חיילי הבריגדה היהודית הם הוסעו במשאיות דרומה דרך ההרים לעיר באיטליה בשם אודינה. הקבוצה שהתה שם מספר שבועות עד שארגנו לה ספינת העפלה "אורד וינגייט" שתיקח 240 שורדים מזרח אירופיים דרך הים האדריאטי לים תיכון ולחופי תל אביב. ב-14 למרץ 1946, לפני אור בוקר, הם יצאו ממפרץ ונציה מנמל פלסטרינה, במסע בן שבועיים. הספינה נעצרה מול חוף תל אביב על ידי פטרול בריטי, הובלה לחיפה, וכל הפליטים הועברו לעתלית. לאחר שבועיים הם שוחררו עם תעודות של עולים במסגרת המכסות המאושרות, והובאו למחנה אוהלים בקרית שמואל, עד שיסיימו לבנות עבורם את הבתים בקרית חיים המערבית. עד הקיץ עברו הורי, יחד עם רבים מבין אנשי הספינה, לבתים המשותפים החד קומתיים בקרית חיים. בחודש ספטמבר '46 נולד מרדכי.

אני נולדתי ביוני 1952, בשכונה עם כביש אספלט צר באמצע, עם שכנים רבים שנחשבו לדודים ודודות וחברים רבים בגילי. סיפרו לי על הווי עשיר בימי שישי בערב, עת נהגנו בשכונה לעשות קומזיצים על החול עם תפוחי אדמה, בשירה ועם ליווי אקורדיון של מרדכי.

שמואל, אבי, עבד כקבלן משנה של סולל בונה בתור טייח. בדרך כלל הוא עבד רחוק, בצפון או בעמק הירדן, והיה חוזר רק בסופי שבוע, לעיתים עם עוף ועוד מוצרים. וכך יכולנו להנות

ממנת בשר נדירה בתקופת הצנע של אותן שנים . אימי היית עקרת בית , גידלה אווזים על גג הבית , ולאחר מכן בחצר האחורית . למרות שזו הייתה תקופה עם חוסר במוצרים בסיסים , והיה ניהול של הקצבות במוצרי מזון , אנחנו לא הרגשנו בקשיים .

אך בעקבות הקשיים הכלכליים והמיתון , הורי החליטו להגר לארה"ב ב-1958 . באנו לעיר נמל ליד חוף המזרחי , בשם Baltimore . אבא עבד לילות במאפיה ; אמא עבדה כתופרת בחנות קטנה.

כדי להקל עלינו להיקלט בלימודים , שמו אותנו בישיבה , בשם חפץ חיים . לפחות בהתחלה יכלו לתקשר איתי בעברית , או אפילו ביידיש , שהבנתי למרות שלא דיברתי . השנים עברו ומרדכי סיים שם תיכון והמשיך לאוניברסיטת Johns Hopkins שבתוך העיר , והחל ללמוד במגמת מדעי המדינה .

אחרי כמה שנים , ההורים קנו מכולת , בשכונה מרוחקת גיאוגרפית משכונות עם יהודים , עם מגורים מעל המכולת . הסביבה לא הייתה אוהדת , ולכן כילד הייתי די מבודד , חוץ מאותן שעות בהן הייתי בישיבה . הייתי גם חניך בתנועת הבונים , ולכן הייתה לי גם פעילות חברתית בימי שישי בערב.

בישיבה , רוב שעות היום הוקדשו ללימודי קודש , ועוד כמה שעות אחה"צ ללימודים כללים . בכיתה ח' כבר מצאתי תירוצים להיעדר בשעות הבוקר משיעורי קודש , והייתי מופיע בישיבה רק בשעות הלימודים הכללים לאחר הצהריים . את הבקרים הייתי מבלה בספריית ג'ונס הופקינס בתא הפרטי של אחי , וקורא בספרים על ארץ ישראל , ובעיקר על בן גוריון . בחנות עזרתי להורים הרבה , העמסתי סחורות במדפים , ועמדתי מול לקוחות במכירה . היה הרבה מתח בעבודה , כי השעות היו ארוכות , שישה וחצי ימים בשבוע . והיו לא מעט מקרה שוד , לעיתים עם נשק , והרגשנו כל הזמן את הצורך לחזק אחד את השני בנוכחות בעסק . אני מצאתי לעצמי גם עבודה בתחנת דלק בשבתות , כמתדלק , כדי להיות גם קרוב למכונאי התחנה שעבדו בתיקונים , כאשר היה לי פנאי לכך בין התדלוקים . נהניתי מהאווירה בין העובדים בתחנה , וגם ריח הדלק מצא חן בעיני ...

ביום כזה שאני נמצא בתחנת הדלק , הופיעה מכונית משטרה וביקשו שאחזור לביתי , בעקבות שוד שארע במכולת . הייתי אז בן 16-17 , ובנהיגה בדרך עלו לי מחשבות קשות איזה מציאות מחכה לי בבית שאצטרך להתמודד איתה. לפני החנות היו הרבה מכוניות משטרה , ואימי (חיה ועומדת) לבד בתוך החנות . מבשרים לי שלאבא היה מזל גדול , ירו בו שני כדורים , והעליון עבר קרוב ללב אך יצא מאחור בלי לפגוע , והוא נלקח לבית חולים .

נאלצתי לעזוב את כל עיסוקי הצדדיים כדי להתמסר להפעלת המכולת עם אימי, לפחות עד להחלמת אבא. אני ואימי מאד רצינו לעזוב את המכולת ולמצוא מקור פרנסה אחר, אך שמואל התעקש, ולאחר יציאתו מבית חולים ותקופת שיקום בבית, חזר והמשיך להפעיל את המכולת כפי שהיה.

התקופה ההיא הייתה רווית אלימות, על רקע התנועה לשוויון זכויות השחורים בארה"ב. רציחתו של מנהיג מחאות השחורים, מרטין לותר קינג, הביאה להתפרעויות בכל רחבי ארה"ב, ולמהומות רבות בעיר בולטימור. עסקים רבים בעיר ומסביבנו נשרפו וסחורות נבזזו או הושחתו, אך שכנים ולקוחות שמרו ומנעו את הרס המכולת והבית שלנו. היה לנו מזל רב, כי זה היה יוצא דופן באזור בו היינו.

המציאות הזו גרמה לנו לקנות בית בקצה הצפוני של העיר, בסביבה יהודית. אך את המכולת ההורים המשיכו להפעיל. בינתיים, אני עברתי ללמוד בתיכון עירוני פוליטכני, במגמת הנדסה מתקדמת, עם דגש במתמטיקה ופיזיקה. בסיום ארבע שנות לימוד, בוגרי המגמה שלנו התקבלו לאוניברסיטאות חזקות במדעים כתלמידי שנה ב'. לי חיכה עתיד שונה, על פי בחירתי. בסיום התיכון, חזרתי לישראל, ובאתי לקיבוץ רמת יוחנן, לעבוד כמתנדב. הייתי מאומץ ע"י משפחת לקח, שהיו שליחי תנועת הבונים באמצע שנות השישים בבולטימור. אם זה לא היה מסתדר, הייתי קרוב לשכונה בה גרה משפחתי לפני 12 שנה; הרי היו לי שם הרבה דודים ודודות.

אך חברי הקיבוץ, וגם שכבת הנוער בגילי מבני המשק, קבלו אותי בצורה מאד אוהדת. נשארתי חצי שנה, ועברתי להתנדבות דומה בקיבוץ יוטבתה, שם גם שהו באותה עת גרעין הכשרה של תנועת הבונים שהכרתי את חלק מהם. ארבעה חדשים הייתי שם, וחזרתי צפונה לחודש וחצי הפעם למבוא חמה. המעברים האלה היו להקל עלי בחופשות וחגים בעת השירות הסדיר, להגיע ולהרגיש נוח ומקובל קרוב למקום הבסיס בו אشرت. בפועל, רמת יוחנן סיפקו לי חדר, משותף עם עוד חייל, ורוב החופשות ביליתי באמת בקיבוץ.

התגייסתי באוגוסט 1971, למסגרת בני משקים בחטיבת הנח"ל, בתווך מי שהיה פעם מפקד הנח"ל וחבר קיבוץ רמת יוחנן. טירונות וקורס מכ"ם עשיתי בבסיס צמוד לכפר מע"ר, ולאחר מכן המשכתי להדריך בעוד שני מחזורים. בסוף שנת 1972, עברתי לפעילות בט"ש בסיירת פארן, עם סיורים לאורך הגבול מול ירדן, ממושב צופר ועד צומת קטורה בדרום. יצא לי גם לשמור על בן גוריון למשך שבוע ימים בקיבוץ שדה בוקר. שמרנו עליו בצריף, ולווינו אותו בהליכות סביב הקיבוץ כל יום. חוויה מכוננת עבורי...השלמת מעגל עבורי, כמי שניתק מהבית וחזר לממש את חלום השיבה.

באביב 1973 פורקה הסיירת ועברתי לפלוגת נח"ל שהחזיקה את שלושת המוצבים הדרומיים בתעלה מפצח, כפר, והמזח, עם מחלקה שעשתה בט"ש מדרום, מבסיס ראס סודר. לאורך התעלה הייתי מ"כ במוצב מפצח כחודשיים, ועוד תקופה כזו כסמל המעוז בכפר. שבועיים לפני יום כיפור, במסגרת סבב אנשי הסגל בתוך הפלוגה, עברתי לראס סודר. המלחמה תפסה אותי בכוננות מלאה על צומת ראס סודר. שמענו פיצוצים מכיוון הים, שהיו מטילי ים שנורו על בסיס

חיל הים במקום. בעורף שמענו הליקופטרים שניסו לנחות עם חיילי קומנדו מצרי. עד הלילה חברו אלינו כוחות מחטיבת הצנחנים לתגבר את הבט"ש שלנו ולהתמודד מול ההתקפות שצפינו להם. הכוח שלנו היה מצויד בנשק קל, עם נשק בינוני על קומנדקרים, והרגשנו מאד לא יעילים מול האש הארטילרית הכבדה והמטוסים. ברשת הקשר שמענו את קריאות חברינו מהפלוגה הנמצאים במעוזים. התסכול היה רב. העלו אותנו על אוטובוסים בתנועה דרומה על ציר אבו זנימה, ובלילות שהינו בגבעות מזרחית לכביש. אחרי שבועיים, בתנועה עוד דרומה, הגענו למרחב מרש"ל, וקיבלנו משימה לביצוע בט"ש במרחב שארם, מראס מוחמד עד דהב, ומזרחית בהר הגבוה עד סנטה קתרינה. את הסיורים שם, וגם שהיה על האיים טירן וסנפיר, ביצענו מספר חדשים, עד האביב 1974. את סוף השירות בסדיר עשינו בהסבה לתותחנים, ואני עברתי קורס מפקדי תותחי 155 ממ מתנועע, כלי ארטילרי עוצמתי שצה"ל הוסיף בהיקף אדיר לכוותיו. אחד הלקחים החשובים שהתבהרו במלחמה היה הצורך להגדיל את יחידות הארטילריה והטנקים בהיקף עצום כדי להתמודד נכון בשדה הקרב העתידי.

השתחררתי באוגוסט 1974, ומיד נרשמתי ללימודי חקלאות. שנה ראשונה בירושלים, מגורים בהר הצופים, חזרה לספסל הלימודים אחרי הפסקה של ארבע שנים. פעמיים יציאה לפרקי זמן ארוכים במילואים, בגלל הצורך בהקמת סוללות התותחים החדשים ואימון החיילים בצוותים. מתח רב וחשש שיחזרו לתקוף אותנו כשאנחנו מוחלשים. אך אני בגן עדן. חופש ללמוד, להיות בתוך חבורה מגובשת ונעימה, והיופי של ירושלים. לא היה גבול ליכולת שלי לשבת וללמוד. כאשר עברתי לרחובות לשנות הלימוד הבאות, הייתה נפילה ברוח, אך למדתי גם להעריך אותה. בשנה ג' הכרתי את ריקי, שלמדה לתואר שני במכון וייצמן, מול הפקולטה. אני סיימתי את התואר בקיץ 1977, וירדתי לחיות בקיבוץ קטורה בדרום הערבה. הייתה לה עוד שנה כדי לסיים תואר שני, ולכן בילינו יחד סופי שבוע פעם בקטורה ופעם ברחובות. אך לקראת החתונה נאלצתי להתפשר ולבוא לגור ברחובות. המשך מסלול החיים קיבל תפנית.